

Åldersintegrerad idrottsundervisning

- Idrottslärares inställning och erfarenheter

Pär-Ola Eriksson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 27:2008

Läroprogrammet: 1997-2000

Seminariehandledare: Birgitta Fagrell

Handledare: Gunilla Brun Sundblad

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Denna studie syftar till att undersöka idrottslärares inställning till, samt erfarenheter av åldersintegrerad undervisning i Östersunds kommun.

- Vilka fördelar och nackdelar upplever idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Vilka begränsningar och möjligheter upplever idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Hur är förutsättningarna för idrottslärare att lyckas få till en god undervisning för samtliga elever om man jämför åldersintegrerad undervisning med åldershomogen undervisning?

Metod

I studien deltog fem idrottslärare som alla är eller har varit yrkesverksamma i Östersunds kommun. Alla fem har erfarenhet av både åldersintegrerad och åldershomogen undervisning i årskurs 1-9. Jag genomförde en kvalitativ intervju med samtliga deltagare. Intervjuerna spelades in på band och transkriberades, för att sedan tolkas utifrån en ramfaktorteori och tidigare forskning.

Resultat

Enligt intervjuade personer är åldersintegrering är en ramfaktor som främst ger begränsningar, de var sparsamma med att påvisa möjligheter med undervisningsformen. Intervjuresultatet pekar på att svaga elever gynnas av åldersintegrering, tydligt är också att ett mer förlåtande klimat uppstår samt att konkurrensen i klassen minskar med åldersintegrering.

Slutsats

Den slutsats jag anser mig kunna dra är att idrottslärarna till stor del är negativt inställda till åldersintegrerad undervisning, de hävdar dock att det sociala klimatet förbättras. Man ser fler svårigheter/begränsningar än möjligheter. Ytterligare en slutsats jag kan dra är att idrottslärare upplever åldersintegrerad undervisning är mer krävande än åldershomogen undervisning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	2
1 Inledning.....	5
1.1 Historiskt perspektiv	5
1.2 Definition av centrala begrepp	5
1.3 Bakgrund	6
1.4 Forskningsläge	6
1.5 Syfte och frågeställningar.....	9
1.6 Teoretisk utgångspunkt	9
1.6.1 Ramfaktorteorin	9
2 Metod	10
2.1 Datainsamlingsmetod	10
2.2 Urval.....	10
2.3 Intervjuade personer.....	11
2.3.1 Stina, förskolelärare	11
2.3.2 Linda, idrottslärare	11
2.3.3 Ylva, idrottslärare och hälsopedagog.....	11
2.3.4 Tomas, idrottslärare	11
2.3.5 Peter, lantbrevbärare.....	11
2.4 Procedur	12
2.5 Validitet.....	12
2.6 Reliabilitet	13
3 Resultat.....	13
3.1 Resultatdisposition	13
3.2 Vilka fördelar för dig som idrottslärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?	14
3.2.1 Sammanfattning	15
3.3 Vilka nackdelar för dig som idrottslärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?	15
3.3.1 Sammanfattning	17
3.4 Skiljer sig ditt planeringsarbete om man jämför undervisningsformerna? Hur?	17
3.4.1 Sammanfattning	18
3.5 Anser du att någon av undervisningsformerna kräver mer ansträngning och skärpa under lektionstid för dig som idrottslärare? Varför?.....	19
3.5.1 Sammanfattning	20
3.6 Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att individanpassa undervisningen om du jämför undervisningsformerna?.....	20
3.6.1 Sammanfattning	21
3.7 Hur tycker du förutsättningarna för dig som idrottslärare är att kunskaps- och färdighetsmässigt utveckla redan starka elever om du jämför undervisningsformerna?	22
3.7.1 Sammanfattning	23
3.8 Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att få svaga elever att nå målen om du jämför undervisningsformerna?	23
3.8.1 Sammanfattning	24
4 Diskussion	25
4.1 Sammanfattande diskussion av viktiga resultat.	25
4.2 Slutsats	29

4.3 Förslag på fortsatt forskning	30
Käll- och litteraturförteckning.....	31
Otryckta källor.....	31
Tryckta källor	31

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 Intervjufrågor

1 Inledning

1.1 Historiskt perspektiv

I början av det förra seklet fanns en stark skolsegregation. De som skulle läsa vidare gick på läroverket, men det kostade pengar och det hade inte alla råd med. Denna skolsegregation ville politikerna råda bot på och 1962 infördes därför grundskolan. ”Målet var nu att eleverna inte längre skulle skiljas åt utan med sina olikheter berika varandra.”¹ På 1970-talet dök åldersintegrerade klasser upp för första gången med ett annat syfte än vad som tidigare varit fallet. Tidigare hade åldersblandning varit en undervisningsform på grund av dåligt elevunderlag eller dålig ekonomi. ”Nu blev tanken med dessa klasser att öka möjligheterna till utbyte av kunskaper och färdigheter, till social träning och ansvarstagande samt till omsorg och stimulans. Kort och gott att åldersintegreringen innebär pedagogiska fördelar.”² I Lgr 80 kommer tanken på att integrera olika åldrar i samma klass på tal. Timplanen för Lgr 80 är skriven för ett stadium och inte för varje årskurs. ”I pedagogiken ska man se olikheter som möjligheter och resurser och man skall vara skapande och aktiv.”³

Som synes är inte åldersintegrering inte någon ny undervisningsform. Till en början var det inte pedagogiska motiv i förgrunden, men redan på 1970-talet förekom åldersintegrerade klasser med pedagogiska motiv som vägande skäl.

1.2 Definition av centrala begrepp

Åldersblandade klasser är benämningen som innefattar både klasser som satts samman på grund av för få barn och sådana som satts samman på grund av förväntade pedagogiska fördelar. ”Åldersintegrerade klasser, åldersintegrerad undervisning och årskurslös undervisning syftar alla till klasser som satts samman åldersblandat på grund av pedagogiska motiv.”⁴ Motsatsen till ovan nämnda begrepp är åldersindelad undervisning eller åldershomogen undervisning där endast en åldersgrupp finns representerad. Jag kommer i

¹ Ingrid Nandrup & Karin Renberg, *Blanda och ge: En bok om åldersintegrerad undervisning*. (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1992) s. 5.

² A-C Edlund & Knut Sundell, *Åldersintegrerat eller åldersindelad?* (Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, FoU rapport 1999:9, 1999) s. 7.

³ *Ibid*, s. 5.

⁴ Knut Sundell, *Åldersindelad eller åldersblandat?* (Lund: Studentlitteratur, 1995) s. 18.

denna uppsats använda mig av endast begreppet åldershomogen undervisning som motsats till åldersintegrerad undervisning.

1.3 Bakgrund

Då jag själv har erfarenhet av åldersintegrerad undervisning i Östersunds kommun med ett pedagogiskt motiv i bakgrunden har jag fattat intresse för att undersöka tidigare forskning och göra en intervjustudie på området. Om man läser Lpo 94 kan man se att ingenting pekar på att skolorna i Sverige bör arbeta med åldersintegrering som undervisningsform. Däremot ligger de pedagogiska vinster som åldersintegreringens förespråkare anser sig se väl i linje med Lpo 94:s mål och riktlinjer. I Östersunds kommuns plan för lärande står att läsa ”Verksamheten ska organiseras så att äldre och yngre barn och ungdomar naturligt arbetar, leker och lär tillsammans.”⁵ Den skola jag har erfarenhet av har drivit åldersintegreringen till sin spets. Man är organiserad så att undervisning av de yngre åldrarna bedrivs i mycket hög grad med undervisningsgrupper som sträcker sig från skolår 1-5. För de äldre åldrarna är undervisningen i samtliga ämnen och till 100% organiserad så att undervisningsgrupperna sträcker sig från skolår 6-9. Med andra ord klasserna har ett åldersspann på 5 respektive 4 år på grund av de pedagogiska vinster skolledningen anser sig finna.

1.4 Forskningsläge

Det finns både böcker och en del examensarbeten, rapporter och studier om åldersintegrering. Våldigt lite finns skrivet som beskriver lärarnas inställning och erfarenheter av åldersintegrering, och ännu mindre som beskriver just idrottslärares situation. Jag kommer nedan att gå igenom ett antal examensarbeten, rapporter och studier som har relevans för mitt arbete. I dessa böcker, rapporter och studier har man inte haft samma frågeställningar i fokus som mitt arbete har. Jag anser mig dock ändå ha haft stor nytta av att gå igenom denna litteratur.

Petra Luhmer och Suzanne Wållberg har gjort ett examensarbete på Idrottshögskolan där för- och nackdelar med åldersintegrerade klasser lyfts fram. I sin slutsats med arbetet kommer de fram till att mycket mer forskning behövs på området för att kunna uttala sig säkert. ”Det

⁵ *Plan för lärande 2002-2006* (Östersund: Infobyran, 2002) s. 5.

verkar dock som åldersintegrerad undervisning har flera sociala och personlighetsutvecklande fördelar om läraren är engagerad och positiv till denna undervisningsform.”⁶

Annika Andrae Thelin har skrivit en rapport som heter *Undervisning i åldersblandade grupper*. Rapporten är ett resultat av samarbete med skolöverstyrelsen och länskolnämnderna, där man granskat åldersintegrerad verksamhet för att få ökade kunskaper i vad åldersblandad undervisning innebär. Där står bland annat att läsa ”I den psykosociala miljön framhåller man stora vinster med åldersintegrerad undervisning. Man menar att det blivit lugnare, att mobbingen minskat, att självförtroende och självkänsla stärks och att samarbetet och elevmedverkan fungerar bättre i en åldersblandad organisation.”⁷

Knut Sundell har skrivit boken *Åldersindelad eller ålderblandad?*, där han sammanfattar svensk och internationell forskning om åldersammansättningens betydelse för barns utveckling. Sundell säger ”Forskningsläget ger utrymme för två tolkningar – en pedagogiskt försiktig men vetenskapligt säkrare och en pedagogiskt tydlig men vetenskapligt osäkrare. Den vetenskapligt säkrare är att det ännu inte finns något som tydligt talar till förmån för åldersblandade grupper. Den vetenskapligt osäkrare är att ålderblandade grupper är negativa eller i varje fall inte positiva.”⁸ Knut Sundell är en kritiker till åldersblandad undervisning och det märks tydligt i hans bok.

Knut Sundell har också skrivit en rapport tillsammans med Ann-Charlotte Edlund, *Åldersintegrerat eller åldersindelad?* Syftet med denna rapport var att brett undersöka om förväntningarna på åldersintegrering infrias genom att jämföra en större grupp elever i åldersintegrerade och åldersindelade klasser i årskurs 2.⁹ Edlund och Sundell menar att i stort visar deras undersökning att åldersammansättningen inte spelar någon roll, varken positivt eller negativt.¹⁰

Knut Sundell har även gjort en uppföljande rapport av ovan nämnda studie, *Är åldersblandade klasser bra för eleverna?* Där skriver han att sammanfattningsvis talar denna

⁶Petra Luhmer & Suzanne Wällberg, *Åldersintegrerade klasser i grundskolan, årskurs 1-6*, Examensarbete 5 p vid Idrottshögskolan på grundskollärautbildningen, 73:2001 (Stockholm: Idrottshögskolan, 2001) s. 3.

⁷ Annika Andrae Thelin, *Undervisning i åldersblandade grupper* (Stockholm, Allmänna förlaget, Skolöverstyrelsen, Rapport 91:32, 1991) s. 3.

⁸ Knut Sundell, s. 112.

⁹ A-C Edlund & Knut Sundell. s. 14

¹⁰ Ibid. s. 35.

undersökning för att åldersblandade klasser i huvudsak är negativt för eleverna, men att ålderssammansättningen påverkan är begränsad.¹¹

Karin Sandqvist har skrivit boken *Åldersintegrerad undervisning* som granskar tidigare forskning på ämnet åldersintegrerad undervisning. Av de undersökningar som har gjorts framgår att lärarnas erfarenheter är positiva, särskilt när det gäller elevernas sociala utveckling. ”Vad gäller elevers skolkunskaper är bilden oklar, främst för att de undersökningar som gjorts är ofullständiga och ger svårtolkade resultat.”¹² Huvuduppgiften som Sandqvist har är att skärskåda Sundells kritiska undersökningar. I hennes tolkning av undersökningsresultaten ser hon alltså vissa fördelar till skillnad från Sundell.

Monika Vinterek har skrivit boken *Åldersblandade klasser* baserad på sin doktorsavhandling. Den tar upp tidigare forskning, lärares argument för och emot åldersblandning samt elevers egna erfarenheter av att gå i en åldersblandad klass. Boken avser att öka förståelsen för hur det kan komma sig att åldersblandade klasser blivit så utbredd inom den svenska skolan. Den belyser framförallt vad åldersblandning betyder för elever men även i viss mån vad det betyder för lärare.¹³

Eric Hedlunds syfte med sin studie *Häftet för didaktiska studier 51*, är att kritiskt granska de argument som förekommer flitigt i debatten för och ibland emot åldersblandad undervisning. Hedlund presenterar positiva och negativa aspekter för både elever och lärare i sin rapport. Han skriver exempelvis att konkurrensen blir mindre i de åldersblandade klasserna därför att det finns så många olika stadier och nivåer vilket gör möjligheten till att jämföra sig med någon annan minimal.¹⁴

¹¹ Knut Sundell, *Är åldersblandade klasser bra för eleverna?* (Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, FoU rapport 2002:7, 2002) s. 5.

¹² Karin Sandqvist, *Åldersintegrerad undervisning: En kunskapsöversikt* (Stockholm: HLS Förlag, 1994)

¹³ Monika Vinterek, *Åldersblandade klasser: Lärares föreställningar och elevers erfarenheter* (Lund: studentlitteratur, 2003)

¹⁴ Eric Hedlund, *Häftet för didaktiska studier 51: Åldersblandad undervisning i praktiken* (Stockholm: HLS förlag, 1995) s . 34.

1.5 Syfte och frågeställningar

Denna studie syftar till att undersöka idrottslärares inställning till, samt erfarenheter av åldersintegrerad undervisning i Östersunds kommun.

För att uppfylla mitt syfte kommer jag använda följande frågeställningar:

- Vilka fördelar och nackdelar upplever idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Vilka begränsningar och möjligheter upplever idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Hur är förutsättningarna för idrottslärare att lyckas få till en god undervisning för samtliga elever om man jämför åldersintegrerad undervisning med åldershomogen undervisning?

I studiens intervjuer har sju olika intervjufrågor använts för att svara mot de tre frågeställningarna. (se bilaga 1)

1.6 Teoretisk utgångspunkt

1.6.1 Ramfaktorteorin

Ramfaktorteorin, eller det ramfaktorteoretiska tänkandet presenterades för första gången av Urban Dahllöf 1967.¹⁵ Fem år senare lade Ulf P Lundgren fram en vidare utveckling av Dahllöfs arbete.¹⁶ ”Ramfaktorteorin försökte ursprungligen förklara samband mellan undervisningens ramar i form av tid, innehåll, elevkaraktäristika och dess resultat.”¹⁷ ”Ett exempel på ramfaktorteoretiskt tänkande är den så kallade styrgruppshypotesen, där Dahllöf menar att vid lärarstyrd undervisning bestäms arbetstakten av nivån hos eleverna mellan den 10:e och 25:e percentilen vad gäller studieförutsättningar.”¹⁸ ”Undervisningsförloppet

¹⁵ Urban Dahllöf, *Skoldifferentiering och undervisningsförlopp: komparativa mål- och processanalyser* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1967)

¹⁶ Ulf P Lundgren, *Frame factors and the teaching process: a contribution to curriculum theory and the theory on teaching*, (diss. Göteborg; Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1972)

¹⁷ Sverker Lindblad, Göran Linde & Lars Naeslund, ”Ramfaktorteori och praktiskt förnuft”: *Pedagogisk forskning i Sverige 1999*, Årg 4 Nr 1, s. 93-109.

¹⁸ Idem.

bestäms sålunda av lärarnas bedömningar av vad som är möjligt att uträtta under de förutsättningar som är för handen i klassen.”¹⁹ ”Strukturella förhållanden påverkar eller ingår i aktörernas bedömningar och handlingar, vilka i sin tur bidrar till att forma dessa förhållanden.”²⁰ I sin enklaste form kan den tidiga ramfaktorteorin beskrivas enligt modellen nedan.

I analysen av studiens resultat tagit hjälp av ramfaktorteorin. Genom ramfaktorteorin får man en förståelse för en undervisningssituation. Ramfaktorteorin har också hjälpt mig att hitta ramar som leder till att undervisningssituationen ser annorlunda ut i olika undervisningsformer.

2 Metod

2.1 *Datainsamlingsmetod*

Min studie grundar sig på kvalitativa intervjuer av fem idrottslärare som alla har erfarenhet av både åldersintegrerad undervisning och åldershomogen undervisning. ”Kvalitativa intervjuer är lämpliga när man ska försöka förstå människors sätt att reagera eller tänka samt när man är intresserad att särskilja eller urskilja varierande handlingsmönster.”²²

2.2 *Urval*

Jag valde att göra ett så kallat riktat urval när jag kontaktade idrottslärare som jag visste hade erfarenhet av både ålderintegrerad undervisning och åldershomogen undervisning. De utvalda lärarna bor i Östersunds kommun. Samtliga tillfrågade tackade ja till att ställa upp på intervjun.

¹⁹ Idem.

²⁰ Idem.

²¹ Idem.

²² Runa Patel, Bo Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (Lund: Studentlitteratur, 2003) s. 79.

2.3 Intervjuade personer

2.3.1 Stina, förskolelärare

Stina är 42 år gammal. Hon är utbildad förskolelärare och även utbildad idrottslärare. Hon läste till idrottslärare på GIH i Stockholm. Hon har arbetat som förskollärare i 6 år och har arbetat som idrottslärare i 5 terminer. Under sin tid som idrottslärare har hon både provat på åldersintegrerad undervisning och åldershomogen undervisning i årskurs 1-9. Hon har ungefär lika mycket erfarenhet av båda undervisningsformerna.

2.3.2 Linda, idrottslärare

Linda är 27 år gammal. Hon är utbildad på lärarhögskolan i Stockholm med inriktning 4-9 i ämnena idrott och biologi. Hon har 1 års erfarenhet av att bedriva åldersintegrerad undervisning. Hon har innan hon blev färdigutbildad idrottslärare arbetat som klasslärare på mellanstadiet. Under sin idrottslärarutbildning vikarierade hon ofta som idrottslärare, då var undervisningen i åldershomogena klasser. Linda har arbetat i årskurs 1-9.

2.3.3 Ylva, idrottslärare och hälsopedagog

Ylva är 30 år gammal. Hon är utbildad på GIH i Stockholm där hon både tagit idrottslärarexamen och hälsopedagogsexamen. Hon har arbetat som idrottslärare i 3 år. Hon har ett års erfarenhet av åldersintegrerad undervisning, och har arbetat i årskurs 1-9.

2.3.4 Tomas, idrottsslärare

Tomas är 34 år gammal. Han är utbildad idrottslärare på GIH i Stockholm, och har arbetat som idrottslärare i totalt 14 år. Han har 9 terminers erfarenhet av åldersintegrerad undervisning, och har arbetat i årskurs 1-9.

2.3.5 Peter, lantbrevbärare

Peter är 30 år gammal. Han är folkskoleutbildad idrottskonsulent, och är handbollstränare sedan 16 år tillbaka. Han har arbetat som idrottslärare i totalt 5 år. Han har lika stor erfarenhet av åldersintegrerad- som åldershomogen undervisning, och har arbetat i årskurs 1-9.

2.4 Procedur

Jag bokade in intervjuerna genom telefonsamtal. Intervjupersonerna informerades under telefonsamtalet att intervjun skulle ligga som grund för en studie om för- och nackdelar med åldersintegrering i idrottsundervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning. Intervjupersonerna ombads fundera kring ämnet vid föregående telefonsamtal, detta gjordes med förhoppning att svaren på intervjufrågorna skulle bli mer utförliga vid intervjun. Samtliga intervjuer gjordes hemma hos intervjupersonerna. Intervjuerna utgick ifrån sju olika intervjufrågor. Intervjufrågorna ställdes i samma ordning vid samtliga intervjutillfällen. Jag kompletterade med följdfrågor där jag som intervjuare ansåg det behövas. ”Vid en kvalitativ intervju kan intervjuaren ställa frågor i en bestämd ordning för att få strukturering på intervjun utan att hämma den intervjuades svar.”²³ Intervjuerna tog mellan 15 och 20 minuter att genomföra och spelades in på en bandspelare. ”Det finns både för och nackdelar med en ljudinspelning. Fördelen är att alla svar blir registrerade exakt. En nackdel kan vara att de intervjuades svar påverkas.”²⁴ Det kan finnas en risk att personer som under en ljudinspelning intervjuas blir nervösa, eller håller inne med väsentlig information. Intervjuerna transkriberades sedan, jag valde att endast transkribera relevanta delar av intervjuerna. Anledningen till detta är att intervjupersonerna ibland kom in på icke relevanta ämnen eller uttryckte samma saker flera gånger.

2.5 Validitet

Denna studie är baserad på några få individers upplevelser och erfarenheter. På grund av det så går resultatet inte att generalisera utifrån anser jag. Att generalisera har inte vart syftet med denna studie men jag tycker ändå att resultatet talar sitt tydliga språk då intervjupersonerna är så pass likriktade i sina svar. Att studien inte går att generalisera utifrån innebär inte att validiteten minskar. Jag hävdar att validiteten är relativt hög då de tydliga intervjufrågorna varit relaterade till syftet med studien. Jag anser därmed att jag mätt det avsedda.

Min undersökning har följt forskningsetiska principer. Intervjupersonerna har tydligt informerats om sin uppgift i undersökningen. Vidare upplystes de om att deltagandet var frivilligt i undersökningen med rätt att när som helst avbryta. Jag talade om för

²³ Patel & Davidsson. s. 78.

²⁴ Ibid. s. 83.

intervjupersonerna att de skulle få fiktiva namn i uppsatsen och garanteras anonymitet. Alla uppgifter som jag fått in från identifierbara personer kommer att lagras på ett sätt som gör det omöjligt för utomstående att identifiera de intervjuade. Detta stärker studiens validitet då jag anser att intervjupersonerna vågat dela med sig av sina åsikter och erfarenheter.

2.6 Reliabilitet

Jag har i studien använt mig av en kvalitativ datainsamlingsmetod i form av intervjuer. De tydliga intervjufrågorna som legat till grund för intervjuerna har följts upp av likartade följdfrågor i samtliga intervjuer. Detta faktum anser jag leder till att reliabiliteten varit förhållandevis hög. Jag har i efterhand försökt tolka intervjuerna så objektivt som möjligt, men den mänskliga faktorn kan göra det svårt att tolka intervjuerna utan att lägga in egna värderingar. Om någon annan hade tolkat resultatet hade det kanske blivit annorlunda. För att öka reliabiliteten hade någon annan kunnat genomföra tolkningen av intervjuresultatet. Jag har dock gjort tolkningarna med utgångspunkt från teori och tidigare forskning, detta anser jag ökar reliabiliteten.

3 Resultat

3.1 Resultatdisposition

Här kommer jag att lägga fram resultatet från intervjuerna. Jag gör det genom att presentera valda citat från intervjupersonernas svar på frågorna. Jag har valt att presentera citat som jag tycker svarar på frågan särskilt bra. Intervjufrågorna är huvudrubriker i resultatdelen och besvaras i tur och ordning. I slutet av varje intervjufråga finns en sammanfattning som tydliggör de viktigaste resultaten.

3.2 Vilka fördelar för dig som idrottslärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?

”Inga praktiska fördelar men det leder till ett bättre klimat socialt och det underlättar för mig”²⁵

Stina uppger att det till viss del blir ett trevligare klimat rent socialt under lektionerna med åldersintegrerad undervisning. Hon säger även att hon ibland har hjälp av att duktiga äldre elever kan hjälpa till att leda gruppen. En annan fördel är att hon slipper ha grupper med enbart nybörjare (exempelvis 6:or som är nya på högstadiet samt 1:or nya på skolan).

”Vissa grupper är tryggare i åldersintegrerad undervisning just för att spannet är så stort”²⁶

Linda menar att de äldre eleverna i stor utsträckning agerar som förebilder och hjälper till att fostra de yngre, detta leder enligt henne till en många gånger trygg grupp. Hon påpekar också att det är enklare att utmana duktiga yngre elever i en åldersintegrerad grupp då hon hela tiden kan ställa dem mot de äldre.

Även Ylva är på det klara med att disciplinära problem i klassen minskar med åldersintegrerad undervisning. ”Jag ser det som en stor fördel för 6:or och 7:or att vara i samma grupp som 8:or och 9:or”²⁷ Ylva utvecklar sitt svar och förklarar att det är lätt för henne att snabbt och smidigt utveckla yngre elever när de befinner sig i en miljö med äldre. Hon menar att det är fostrande för de yngre att hela tiden ha någon att se upp till så tydligt. Hon ser också en vinst i att inte bedöma eleverna utifrån årskurs utan med färdigheterna som grund.

”Det är en fördel när man har ledarskapsuppgifter för de äldre eleverna”²⁸ Tomas menar att han ser en fördel i att på ett naturligt sätt kunna öva de äldre eleverna i ledarskap i en åldersintegrerad grupp, han påpekar att det blir fler situationer för de äldre att hjälpa eller förklara saker. Tomas säger även han att vissa grupper blir tryggare, och han tror det beror på åldersblandningen i gruppen. Tomas är dock tveksam till att det är just åldersintegreringen som leder till att gruppen är trygg, men menar att det kan bero på det. I övrigt är han mycket

²⁵ Intervju 24/5 2008 med Stina, Bandupptagning, *I författarens ägo*

²⁶ Intervju 28/5 2008 med Linda, Bandupptagning, *I författarens ägo*

²⁷ Intervju 27/5 2008 med Ylva, Bandupptagning, *I författarens ägo*

²⁸ Intervju 26/5 2008 med Tomas, Bandupptagning, *I författarens ägo*

tydlig med att fördelarna är begränsade. ”Jag har svårt att se fördelar med åldersintegrerad undervisning, det jag som lärare kan göra med en sådan grupp kan jag göra på samma vis eller bättre med en åldershomogen”²⁹

”Man kan få hjälp av de äldre när det gäller att dela med sig av kunskap till de yngre”³⁰ Peter ser en fördel i att han ibland kan få hjälp med kunskapsförmedlingen på ett tydligare sätt i åldersintegrerad undervisning i övrigt säger han sig inte kunna se några direkta fördelar med denna undervisningsform.

3.2.1 Sammanfattning

De fördelar som idrottlärarna nämner är framförallt att de upplever att åldersintegrerad undervisning leder till ett bättre klimat socialt med större trygghet hos eleverna och mindre disciplinära problem. Det framkommer att det faktum att en ren nybörjargrupp aldrig behöver fostras underlättar (exempelvis en ren 6:a som är ny på högstadiet eller skolan). Flera nämner också att de yngre eleverna vinner på att ha de äldre som förebilder och att de som lärare får hjälp med fostrandet av de yngre. När det kommer till möjligheten att dela ut ledaruppgifter för de äldre eleverna kan detta göras på ett naturligare sätt enligt en idrottlärare. Tre av fem intervjuade lärare anser att det inte finns några större fördelar. En går så långt att han menar att man kan göra samma saker med ålderhomogena klasser som man kan med åldersintegrerade fast bättre.

3.3 *Vilka nackdelar för dig som idrottlärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?*

Stina tycker att det stora spannet på elevernas ålder och kunskaper är ett problem i åldersintegrerad undervisning. Hon säger att ett visst spann på elevernas kunskaper även finns i åldershomogena grupper men att det helt klart är ett mycket större problem för henne som lärare i åldersintegrerade grupper. ”Det är svårt att få en metodisk stegring både när det gäller

²⁹ Tomas.

³⁰ Intervju 25/5 2008 med Peter, Bandupptagning, *I författarens ägo*

teknik och teori i vissa grenar”³¹ Hon påtalar att de äldre eleverna förmodligen har hört vissa saker massor med gånger samtidigt som man har flera elever som är nybörjare på aktiviteten. Hon upplever detta som en svårighet i sin undervisning.

Linda tycker att det är svårt att utmana äldre elever, undervisningen blir lätt upprepning för de äldre. Hon upplever det som svårt att driva undervisningen så långt som hon skulle vilja, detta på grund av en rädsla för att de yngre inte ska hänga med. ”Åldersintegrering hämmar de äldre, deras utveckling stannar av”³²

Även Ylva nämner att de äldre och stakare eleverna hämmas av åldersintegrerad undervisning. Hon tycker sig tvingas att hålla undervisningen på en lägre nivå. Hon ser svårigheter i att få sin undervisning att vara lämplig för alla. Hon talar om att de många olika kunskaps- och färdighetsnivåerna är ett bekymmer i undervisningssituationen. ”Det är svårt för mig att hålla motivationen uppe för alla elever, helst de äldre”³³

Tomas uttrycker ett missnöje med åldersintegrerad undervisning vad det gäller möjligheten att hålla en röd tråd och naturlig stegring i undervisningen. Detta gäller enligt honom både under specifika lektionstillfällen och i ett längre perspektiv. ”Ibland är jag rädd att någon ska skada sig när de är så olika stora”³⁴ Tomas beskriver att han upplever att det finns en ökad skaderisk då elever av så vitt skild utvecklingsnivå utövar idrott tillsammans. Han menar att i vissa aktiviteter han bedriver syns tydligt hur de yngre sporras att göra saker de inte riktigt klarar av. Han ser även ibland att om inte de större eleverna visar stor hänsyn så finns risk att de mindre kommer i kläm på något sätt. Detta faktum gör att han som lärare anser sig bli tvungen att vara mer observant på skaderisken i olika situationer.

Även Peter känner att det finns en större skaderisk vid åldersintegrerad undervisning. Peter påpekar att vid viss träning är inte de yngsta i gruppen fysiskt mogna för uppgiften, han tänker då på mera ansträngande aktiviteter som styrketräning eller konditionsträning ”Jag måste ofta lägga nivån lågt under lektioner för att de yngre ska kunna ta till sig något”³⁵ Peter beskriver en känsla av att han ibland tappar kontrollen när spannet på elevernas kunskap är så

³¹ Stina.

³² Linda.

³³ Ylva.

³⁴ Tomas.

³⁵ Peter.

stort. Han tycker också att det är ett problem att se vart eleverna ligger betygsmässigt på grund av att han tvingas lägga nivån lägre i åldersintegrerad undervisning. Ytterligare en nackdel han nämner är att han tycker det är svårare att bygga upp svaga yngre elevers självförtroende i en åldersintegrerad grupp.

3.3.1 Sammanfattning

Flera idrottslärare uppger att det är svårt att hålla en röd tråd och en naturlig stegring. Flera beskriver också att de upplever att nivån på undervisningen ligger lågt vilket framförallt är till nackdel för de starka eleverna. Två svarar att de känner att skaderisken är större. Alla svarar att de tycker sig se mest nackdelar med det stora spannet på elevernas kunskap och färdighet.

3.4 Skiljer sig ditt planeringsarbete om man jämför undervisningsformerna? Hur?

”Jag tycker helt klart att det kräver mer klurande för att få det att flyta”³⁶ Stina säger sig behöva flera olika planeringar för en och samma lektion då eleverna har så många olika behov i åldersintegrerad undervisning. Detta är inte ett behov som finns i samma grad vid åldershomogen undervisning. Hon känner sig ofta tvungen att erbjuda ett slags smörgåsbord av aktiviteter för att kunna hålla en åldersintegrerad grupp igång. Hon känner också att det långsiktiga planeringsarbetet blir besvärligt då det hela tiden finns nybörjare eller elever med mindre erfarenhet av vissa saker i gruppen vid åldersintegrerad undervisning. Hon upplever en svårighet i att hinna med allt som ska göras med de äldre eleverna, och blir av denna anledning stressad när det närmar sig betygssättning.

Linda uppger att hon ofta tvingas dela upp gruppen i olika nivågrupperingar. Det gör i sin tur att hon tvingas vara mycket mer flexibel. Hon nämner friluftslivsundervisning som ett exempel. Vid friluftslivsundervisning kan det vara så att 6:or är helt nybörjare på något som 9:orna gör för fjärde gången. Hon tar även dansundervisning som ett exempel på att planeringsarbetet blir komplicerat. ”8:or och nior kan oftast grundstegen i vanliga danser medan 6:or och sjuor är nybörjare. Det blir svårt för mig att få de äldre att gå vidare när jag

³⁶ Stina.

måste lära de yngre grunderna”³⁷ Linda understryker återigen det faktum att hon tycker det är svårare att planera in en progression i undervisningen vid åldersintegrerad undervisning. ”Planeringsarbetet är väldigt svårt med en åldersintegrerad klass, det känns som att jag inte är nöjd många gånger”³⁸

Även Ylva upplever planeringsarbetet som svårare i åldersintegrerad undervisning. ”Jag måste helt klart ha fler ess i skjortärmen”³⁹ Med det menar hon att åldersintegrerad undervisning kräver att hon är förberedd på mer. Det krävs mer planeringsarbete för att alla ska hamna på rätt nivå i undervisningen, d v s bemästra svårighetsgraden på undervisningen.

”Det kräver mycket tankeverksamhet för att hitta en nivå som inte skrämmer bort svaga elever eller får starka elever att bli ointresserade”⁴⁰ Även Tomas upplever att åldersintegrerad undervisning kräver mer funderande i planeringsstadiet av lektionerna. Han upplever det som svårt att hitta en stegring som passar alla. Åldersintegrerade grupper och deras stora spann på förkunskaper försvårar planeringsarbetet enligt Tomas.

”Man måste tänka till mer när man kör åldersintegrerad undervisning”⁴¹ Även Peter anser att åldersintegrerad undervisning kräver mer planering för att få till en fungerande kontinuerlig stegring. Liksom övriga intervjuade lärare är Peters erfarenhet att ett större kunskapsspann hos eleverna gör planeringsarbetet mer invecklat. Han tycker helt enkelt att det är svårare att få till en fungerande planering.

3.4.1 Sammanfattning

Samtliga intervjupersoner är eniga om att åldersintegrerad undervisning gör planeringsarbetet svårare än vid åldershomogen undervisning. De beskriver hur de tycker det är svårt att få undervisningen att hamna på rätt nivå för alla. Ofta tvingas de att planera för flera olika aktiviteter eller övningar som går parallellt, det behövs sällan vid åldershomogen undervisning. De upplever också att elevernas stora kunskapsspann gör det svårt att planera in

³⁷ Linda.

³⁸ Linda.

³⁹ Ylva.

⁴⁰ Tomas.

⁴¹ Peter.

en fungerande progression över en lektionsserie eller i ett längre perspektiv. Planeringsarbetet ställer högre krav på flexibilitet på grund av att undervisningssituationen blir så komplex.

3.5 *Anser du att någon av undervisningsformerna kräver mer ansträngning och skärpa under lektionstid för dig som idrottslärare? Varför?*

Stina tycker att det finns mer att ta tag i under lektionstid vid åldersintegrerad undervisning, detta för att kunna tillmötesgå alla. Hon känner sig ibland tvingad att smyga sig på de yngre med viss kunskap för att de äldre inte ska ledsna. ”Jag måste hålla flera bollar i luften. Det stora kunskapsspannet gör det svårt för mig. Jag måste vara mer observant under lektioner”⁴² Stina är väldigt bestämd i sin åsikt att den stora skillnaden på elevernas utveckling i en åldersblandad klass blir till ett praktiskt problem under lektionerna för henne.

Linda beskriver att hon ofta har en oro under lektionerna i en åldersblandad klass, det hon oroar sig över är att det ska vara för svår eller för lätt nivå på undervisningen. Hon tycker att det krävs betydligt större flexibilitet samt en stor förmåga att ha många bollar i luften. ”Det känns som att det är mer ansträngande med åldersintegrerad undervisning”⁴³

Ylva är inte lika säker på att det är mer ansträngande med åldersintegrerad undervisning. Hon beskriver dock att det ibland kan krävas mer av henne för att få igång yngre elever. Det kan vara ett problem för henne att vissa yngre elever har alltför stor respekt för de äldre och blir därför passiva. Men hon klargör också att det är helt beroende på gruppen, detta problem kan lika gärna finnas i en åldershomogen grupp enligt Ylva.

”Det kräver helt klart mer av mig som lärare att undervisa en åldersblandad klass”⁴⁴ Tomas pekar på att det stora spannet på elevernas kunskap gör att det krävs mer av honom. Även Tomas säger sig ha en ständig oro under lektionerna att han lagt undervisningen för lätt eller

⁴² Stina.

⁴³ Linda.

⁴⁴ Tomas.

för svårt, denna oro leder enligt honom till att han ofta korrigerar planeringen under lektionstid. Han beskriver att detta problem för honom finns även i en åldershomogen klass men fenomenet blir mer markant i en åldersblandad.

”Åldersintegrering kräver mer skärpa under lektionstid”⁴⁵ Peter beskriver att han måste vara mer observant på det sociala samspelet i gruppen vid åldersintegrerad undervisning. Han uppfattar detta som krävande, men menar att det ibland leder till grupper med mycket hjälpsamhet och hänsyn mellan eleverna.

3.5.1 Sammanfattning

Fyra av fem intervjuade personer tycker helt klart att det krävs mer av dem som idrottslärare vid åldersintegrering som undervisningsform i jämförelse med åldershomogen undervisning. Ylva håller inte med, hon menar att undervisningsform inte spelar någon roll i det här fallet utan klassen som sådan och dess individer är det avgörande. De som tycker det är mer krävande med åldersintegrering hävdar att åldersspannet leder till att man måste vara mer observant under lektionerna och t ex korrigera planeringen. De beskriver också att oron över att eleverna undervisas på rätt nivå är ansträngande.

3.6 *Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att individanpassa undervisningen om du jämför undervisningsformerna?*

Stina säger sig inte se någon skillnad i möjligheterna att individanpassa undervisningen i något av fallen. ”Skillnaden är helt enkelt att man måste individanpassa för att få det att funka i en åldersblandad klass”⁴⁶ Hon ser det som en fördel med åldersintegrerad undervisning att man tvingas se till individen, hon menar att man lätt glömmer det i en åldershomogen klass.

Linda säger sig inte heller se någon skillnad i möjligheten att individanpassa. Men hon påpekar återigen att spridningen på elevernas kunskap ställer till problem. Hon menar att det är mer krävande att nå alla individer vid åldersintegrerad undervisning.

⁴⁵ Peter.

⁴⁶ Stina.

”Det är nog svårt att lyckas individanpassa i en åldershomogen klass, ännu svårare i en åldersintegrerad klass”⁴⁷ Ylva tycker att det är ännu mer besvärligt att individanpassa undervisningen vid åldersintegrerad undervisning. Skälet hon nämner är att elevernas kunskapsspann gör det svårt att på ett naturligt sätt föra in stegring/progression både vad det gäller specifika övningar men även hela lektionstillfällena.

Även Tomas beskriver att man i hög grad tvingas individanpassa i åldersintegrerad undervisning. Han upplever individanpassningen som besvärlig, detta på grund av att han finner det svårt att hitta alla individuella nivåer. Han nämner också att det blir fler nivåer att jobba runt för honom som lärare i en åldersintegrerad klass. Han är tydlig med att möjligheten är densamma, men han uttrycker att det är mer krävande att lyckas med individanpassningen. Tomas menar på samma sätt som Stina att åldersintegrerad undervisning har en fördel i att man inte lika lätt glömmer bort att se till varje individ, det är lätt att man är lat och behandlar alla lika i en åldershomogen grupp enligt honom.

”Det är betydligt mycket lättare att individanpassa på rätt sätt med en grupp som är åldershomogen”⁴⁸ Peter pekar också på att spannet i elevernas färdigheter gör det besvärligt att lyckas se till varje individ.

3.6.1 Sammanfattning

Samtliga svarar att det inte finns några skillnader i möjligheten till individanpassad undervisning. Däremot påpekar de att man många gånger tvingas att individanpassa vid åldersintegrerad undervisning, något man lätt glömmer bort vid åldershomogen undervisning. De beskriver också att själva individanpassningen blir svårare att lyckas med vid åldersintegrering då det stora åldersspannet innerhåller så många olika individuella kunskapsnivåer.

⁴⁷ Ylva.

⁴⁸ Peter.

3.7 Hur tycker du förutsättningarna för dig som idrottslärare är att kunskaps- och färdighetsmässigt utveckla redan starka elever om du jämför undervisningsformerna?

”Visst är det väl så att man lättare missar starka elever i åldersintegrerad undervisning”⁴⁹

Stina menar att de starka eleverna ofta kan saker och klarar sig bra, hon känner sig tvungen att koncentrera sig på de svagare eleverna.

Även Linda tycker det är svårt att få starka elever att utvecklas så mycket som de skulle kunna göra. Hon anser att de äldre och ofta starkare eleverna i många lägen hämmas av att vara med de yngre.

Ylva ser en stor fördel i att hon på ett naturligt sätt kan träna de äldre eleverna i att vara ledare i åldersintegrerad undervisning. Hon använder sig ofta av äldre elever för att visa övningar, instruera de yngre och dela in lag. Men i övrigt är även Ylva tydlig med att starka elever ofta tvingas stanna på en lägre nivå än de skulle kunna göra om det fanns fler elever på samma nivå. Hon tycker att starka elever i de flesta lägen får stå tillbaka för att ge gruppens svaga plats.

”Jag har mycket större möjlighet att utveckla starka elever då man har flera på samma nivå”⁵⁰

Tomas är också han tydlig med att han anser att åldersintegrerad undervisning är till en nackdel för starka elever. Han menar att ju fler man har på samma nivå ju lättare är det att tillgodose behoven. I det stora kunskapsspann som finns i en åldersintegrerad grupp säger sig Tomas ofta tvingas stötta svaga elever på bekostnad av att hinna föra de starkare framåt.

”Det är lättare att få starka elever att gå långt i åldershomogen undervisning”⁵¹ Även Peter uttrycker en svårighet att hinna med att utveckla starka elever så långt som han skulle kunna med åldersintegrerad undervisning. Han säger sig många gånger inte hinna med de starka eleverna, han tvingas helt enkelt fokusera på att de svagare överhuvudtaget ska kunna delta.

⁴⁹ Stina.

⁵⁰ Tomas.

⁵¹ Peter.

3.7.1 Sammanfattning

Samtliga personer svarar att starka elevers utveckling hämmas på grund av det stora kunskapsspannet i en åldersintegrerad klass. De säger sig ofta bli tvungna att koncentrera sig på de svaga eleverna på bekostnad av de starka elevernas utveckling. Flera svarar tydligt att det är lättare att få starka elever att nå långt i utvecklingen vid åldershomogen undervisning. Både Ylva och Tomas svarar dock att starka elever på ett lättare och naturligare sätt ges möjlighet att öva ledarskap i en åldersintegrerad undervisning, och menar att det i sig kan vara utvecklande för starka elever.

3.8 Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att få svaga elever att nå målen om du jämför undervisningsformerna?

Stina ser ingen större skillnad i den här frågan. Hon beskriver dock att hon många gånger tvingas lägga upp undervisningen efter de svagares nivå, och kanske är det så att just det leder till att de svaga eleverna lättare når målen. Hon beskriver också en svårighet i att se vilka elever som egentligen är svaga. Hon tror att hon ibland omedvetet räknar med att yngre elever är svaga och att det rättar till sig med åren. Här ser hon en risk att det går för långt innan man ser att någon behöver extra stöttning.

”Det är en fördel för svaga elever att ha åldersintegrerad undervisning”⁵² Linda tycker att den lägre nivån hon tvingas hålla under lektioner gynnar de svagare eleverna. Hon beskriver också att i en åldersblandad klass så är det lättare för en svag 8:a eller 9:a att hitta någon att vara på samma nivå med. Hon anser att klimatet i gruppen gynnar de svaga, det blir mycket mer förlåtande. Linda uttrycker att det är lättare att få svaga elever att komma på lektioner överhuvudtaget just för att det inte förekommer så mycket jämförande mellan elever. Hon menar att i åldersintegrerad undervisning har gruppen ofta större förståelse för olikheter, vilket gynnar de svaga i olika undervisningssituationer.

Även Ylva är på det klara med att svaga elever gynnas av åldersintegrerad undervisning. Hon talar om det förlåtande klimatet som en positiv faktor för de svaga. ”Jag ser ofta att svaga

⁵² Linda

elever peppas av gruppen”⁵³ Hon beskriver det också som en fördel med ålderintegrerad undervisning att normen för vad som är normalt blir mer flytande i jämförelse med en åldershomogen grupp där det ofta är väldigt tydligt vad man bör klara av och behärska vid en viss ålder.

Tomas menar att svaga elever har en fördel i åldersblandad undervisning av den anledningen att han som lärare många gånger tvingas fokusera på dem. Han tillsammans med övriga i klassen lägger stor vikt vid att alla ska delta och nå målen. Som lärare i en åldersblandad klass försöker han i högre grad jobba med att de starka eleverna hjälper de svagare, detta faktum anser han gör att svaga elever lättare når målen.

”Man visar större hänsyn till svaga elever”⁵⁴ Peter talar om att det i åldersintegrerad finns en större tolerans för svaga elever vilket gör att de i mycket större grad vågar prova saker som de inte behärskar. Han pekar också på att svaga eller ointresserade äldre elever ofta hittar någon på samma färdighetsnivå bland de yngre eleverna.

3.8.1 Sammanfattning

Alla är eniga om att åldersintegrering som undervisningsform gynnar svaga elever, detta på grund av att de som lärare ofta tvingas lägga nivån på undervisningen efter de svaga elevernas nivå. Detta faktum gör att fokus under lektionstid till stor del ligger på de svaga eleverna. Flera hävdar också att särskilt svaga äldre elever gynnas vid åldersintegrering, de kan då mäta sig med yngre elever och lättare hitta någon på sin nivå.

⁵³ Ylva.

⁵⁴ Peter.

4 Diskussion

4.1 Sammanfattande diskussion av viktiga resultat.

Tre frågeställningar formulerades för att kunna svara på syftet med studien

I diskussionsdelen redovisar och tolkar jag ytterligare svaren på intervjufrågorna. På så sätt besvaras frågeställningarna och därmed också syftet.

Jag är försiktig med att använda intervjuerna som grund för att göra generaliseringar och understryker att min studie inte kan användas till att bestämt hävda något, men den ger en bra fingervisning på hur något kan förklaras. Det finns en begränsning i att så få idrottslärare intervjuats, även det faktum att de varit och är verksamma i samma kommun ser jag som en begränsning. Resultatet hade kanske sett annorlunda ut om fler intervjuats, och då även intervjuer med idrottslärare från hela Sverige. Min ambition har under hela studien, speciellt vid intervjuerna varit att hålla min egen ståndpunkt tillbaka. Här kommer jag dock diskutera och analysera resultatet med utgångspunkt från teori, tidigare forskning samt min egen syn på åldersintegrerad undervisning kontra åldershomogen undervisning.

Vilka fördelar och nackdelar finns för idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?

Samtliga intervjuade idrottslärare är på det klara med att nackdelarna överväger för dem. De uppger att det blir svårt för dem att hålla en naturlig stegring och röd tråd i undervisningen på grund av det stora kunskapsspannet bland eleverna. Det framkommer att undervisningen i ålderintegrerade klasser ofta läggs på en enligt deras tycke alltför låg nivå, detta för att de yngre ska kunna ta del av undervisningen. Två uppger också tydligt att de anser att skaderisken är större vid undervisning där man exempelvis blandar små 6:or med stora 9:or, vilket kan vara fallet vid åldersintegrerad undervisning. Att spridningen på elevernas ålder och färdighet är ett problem i undervisningen understyker även SGS:s ordförande Ingrid Eliasson som i en artikel skriver ”Problemen blir för många lärare så betungande att de inte anser sig kunna ta ansvar vare sig för inläringen eller säkerheten.”⁵⁵ De fördelar som

⁵⁵ Ingrid Eliasson, ”Åldersblandad undervisning – ett hot mot idrottsämnet”, *Tidskrift i gymnastik och idrott* (1995:7) s. 11.

beskrivs i resultatet är framförallt att åldersintegrerad undervisning leder till en tryggare grupp med ett bättre socialt klimat. Det är alla intervjuade lärare överens om. Anledningen till att det sociala klimatet blir så pass mycket bättre vid åldersintegrerad undervisning är enligt flera intervjuade att eleverna tvingas att ha en större förståelse och hänsyn för olikheter. Flera nämner också att de äldre mer naturligt får öva på att vara förebilder och ledare i en åldersintegrerad klass. Själva fostrandet av gruppen blir lättare, detta på grund av att i alla undervisningsgrupper finns naturliga förebilder och elever som vet hur det ska fungera i idrottshallen och omklädningsrummet. Monika Vinterek styrker denna uppfattning i sin forskning där man kan läsa ”Det upplevs som en fördel att inte behöva ta emot en hel klass nybörjare på en gång. De äldre eleverna anses utgöra ett stort stöd.”⁵⁶ Helt klart är att fördelar ställs mot nackdelar, t ex det faktum att man får fördelen vid åldersintegrering att slippa nybörjargrupper så får man ju heller inte fördelen av att för varje år som går få en allt mer väloljad och fungerande grupp. Idrottsläraren Sigbritt Andreasson skriver i en artikel om att spridningen på elevernas ålder i en åldersintegrerad klass inte till största del behöver vara en nackdel, där står att läsa ”Spridningen i mognad och kunnande mellan den sämsta och bästa är naturligtvis större i en åldersintegrerad klass än en åldershomogen klass men... behöver det vara en nackdel? När klassen delas in i grupper för t ex bollspel, sker indelningen inte efter ålder utan efter mognad och ibland till och med dagsform. Äldre elever som inte är så duktiga kan i den lättare gruppen framstå som stjärnor.”⁵⁷ Sigbritt Andreasson hävdar också i sin artikel det min studies intervjupersoner är eniga om. Hon skriver ”I en åldersintegrerad klass är förståelsen för att vi är olika och kan olika mycket självklar, den är inbyggd i systemet. Eleverna blir duktiga på att visa hänsyn och klimatet mjukare”⁵⁸ Alltså, det stora spannet bland elever kan ses som en fördel eller nackdel för idrottslärare. Det verkar vara högst individuellt hur man ser på det hela, vad man fokuserar på.

Vilka begränsningar och möjligheter finns för idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?

Här tar jag hjälp av ramfaktorteorin och försöker klargöra några ramar som leder till begränsningar eller möjligheter. Den första och största ramfaktorn är åldersintegreringen i sig. Den kan både begränsa och berika lärarnas undervisningssituation. Här pekar resultatet i mina

⁵⁶ Vinterek, s. 72.

⁵⁷ Sigbritt Andreasson, ”Idrottsundervisning i åldersintegrerade klasser”, *Tidskrift i gymnastik och idrott* (1995:7) s. 13.

⁵⁸ *Ibid.* s. 14.

intervjuer på att det stora kunskapsspannet i en åldersintegrerad klass begränsar möjligheten för idrottslärarna att planera in en fungerande progression i en lektionsserie eller i ett längre perspektiv. Flera intervjupersoner framhåller att det blir svårt och begränsande att hålla flera olika planeringar i huvudet. De anser sig behöva ha flera planeringar parallellt för att så många olika kunskapsnivåer finns i en åldersintegrerad klass. Intervjupersonerna beskriver att den komplexa undervisningssituationen framförallt är en begränsning och inte en möjlighet. En annan ramfaktor är vilken grad av praktisk erfarenhet och utbildning som finns bland lärare som undervisar i åldersintegrerade klasser. Faktum är att i min egen idrottslärarutbildning nämndes inte ordet åldersintegrering, jag har heller inte fått någon fortbildning på området under min tid som praktiserande lärare. Detta är något som jag i efterhand har kommit på att jag borde ha frågat om under intervjuerna, d v s hur mycket utbildning eller fortbildning intervjupersonerna hade genomgått på området åldersintegrering. Jag tror att om man har speciell utbildning eller stor erfarenhet så blir möjligheterna större och begränsningarna mindre. Stina sade under intervjun att hon endast hade haft en kort föreläsning om åldersintegrerade klasser under sin utbildning, jag är tveksam till att övriga genomgått någon som helst utbildning. Om man läser Sigbritt Andreasens artikel som jag tidigare i diskussionen refererat till är det uppenbart att hon ser fler möjligheter än begränsningar. Anledningen till att hon är så pass positiv tror jag beror på hennes stora erfarenhet av åldersintegrering (hon har 8 års erfarenhet). Jag tror att ju mer man som idrottslärare lär sig att hantera den komplexitet som åldersintegrering innebär, ju fler möjligheter kommer att uppenbara sig. Här behöver jag bara gå till mig själv. Jag har själv 6 års erfarenhet av åldersintegrering och jag ser fler möjligheter och färre begränsningar för varje år som går. Om man som idrottslärare väljer att fokusera på nackdelar, t ex att se det höjda flexibilitetskravet i åldersintegrerad undervisning som något negativt och inte något positivt, då bedriver man enligt min mening omodern undervisning.

I Lpo 94 står klart och tydligt att läsa ”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.”⁵⁹ Där står även att läraren skall ”utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.”⁶⁰ Frågan är vilka möjligheter som finns när det gäller individanpassad undervisning med åldersintegrering som undervisningsform? Resultatet i denna studie pekar på att det inte finns några skillnader i möjligheten att

⁵⁹ Skolverket, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94* (Stockholm: Fritzes, 2006) s. 4.

⁶⁰ Ibid, s. 12.

individ Anpassa undervisningen om man jämför åldersintegrerad undervisning och ålderhomogen undervisning. Samtliga intervjupersoner hävdar dock att de i högre grad tvingas att individ Anpassa undervisningen för att den ska bli fungerande. De uppger att man som lärare lätt glömmer bort att se till individen i en ålderhomogen klass. De intervjuade är således eniga och tydliga med att man som idrottslärare lättare följer Lpo 94:s intentioner att individ Anpassa undervisningen i en åldersintegrerad klass, men att den reella möjligheten att göra det varken är större eller mindre om man jämför åldersintegrerad och ålderhomogen undervisning. Detta påvisade faktum tycker jag i förlängningen visar ytterligare en fördel med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med ålderhomogen undervisning.

Hur är förutsättningarna för idrottslärare att lyckas få till en god undervisning för samtliga elever om man jämför åldersintegrerad undervisning med ålderhomogen undervisning?

I resultatet av mina intervjuer framgår tydligt att alla intervjuade personer känner att det är svårt och krävande att få till stånd en god undervisning i en åldersintegrerad klass. De uppger återigen att det stora kunskapsspannet sätter dem på prov som lärare. Flera intervjuade lärare beskriver en stor utmaning i att hitta rätt nivå, risken är att om rätt nivå inte hittas så får man många ointresserade elever som ledsnar. Detta tar även Eric Hedlund upp i sin bok, han skriver ”En elev, som med begränsade ämneskunskaper en stor del av tiden får arbeta med sådant som ligger för långt ifrån hans/hennes erfarenheter, mister lusten och förstår över huvud taget inget och tappar antagligen en stor del av sitt självförtroende. Motsatsen är eleven, som större delen av tiden får jobba med sådant han/hon kan.”⁶¹ Ytterligare något som kan ses som en fördel med åldersintegrerad undervisning framkommer här och det är att svaga äldre elever gynnas, då de oftare och lättare hittar någon på sin egen nivå att jämföra sig med till skillnad mot vad de skulle få möjlighet till i en ålderhomogen klass. Resultatet visar också att idrottslärarna har lättare att utmana starka yngre elever i en åldersblandad klass. Enligt min mening kan kunskaps- och färdighetsspannet i en åldersbandad klass här ses som en tillgång för idrottslärare. Detta för även Eric Hedlund fram i sin studie, han menar att konkurrensen minskar i en åldersblandad klass. Svaga elever trivs i det förlåtande klimat som tidigare beskrivits finnas i en åldersintegrerad klass. Flera intervjuade lärare uppger också att för att lyckas nå både de svaga och starka eleverna med sin undervisning i en åldersintegrerad

⁶¹ Eric Hedlund, s. 20.

klass krävs en betydligt större ansträngning och arbetsinsats än i en åldershomogen klass. Det faktumet gäller både under lektionstid och vid planering av lektioner, anledningen är återigen att det stora kunskapsspannet upplevs som en besvärande faktor i åldersintegrerad undervisning. Ofta tvingas idrottslärarna prioritera, och säger sig då många gånger bry sig mindre om de starka elevernas utveckling. Ett resultat som framkommer tydligt i denna studie är att svaga elever gynnas av åldersblandade klasser och att högpresterande anses missgynnas. Här vill jag påpeka att Ulf Dahllöf i sitt ramfaktorteoretiska tänkande för drygt 40 år sedan hävdade att så var fallet, men vid lärarstyrd undervisning. Om man som idrottslärare lyckas med att vara flexibel i sin undervisning då är min övertygelse att man når både svaga och högpresterande elever på ett mer tillfredställande sätt med åldersintegrerad undervisning än med åldershomogen undervisning, detta för att man tvingas se möjligheterna. Till exempel genom att se olikheter hos elever som en styrka i undervisningssituationen, samt att se elevernas samspel och interaktioner som något berikande där de hjälper och instruerar varandra. Någon som instruerar eller hjälper någon annan kan vid nästa lektion vara den som tar emot instruktioner eller hjälp. Detta kräver enligt min mening att man som idrottslärare när tillfällen bjuds kliver åt sidan och observerar, dvs frångår helt lärarstyrd undervisning. Min samlade bild och uppfattning är att detta gäller allt ifrån sociala mål till kunskaps- och färdighetsmål.

4.2 Slutsats

Den slutsats jag anser mig kunna dra är att idrottslärarna till stor del är negativt inställda till åldersintegrerad undervisning. De ser många svårigheter samt få möjligheter med undervisningsformen som sådan i jämförelse med åldershomogen undervisning. Deras erfarenhet är tveklöst att åldersintegrering i huvudsak leder till högre arbetsbelastning trots ganska få vinster. Flera menar till och med att vissa av de fördelar som finns, inte med säkerhet behöver bero på den åldersintegrerade undervisningen utan kan vara frukten av något annat fenomen, något som kanske till och med hade kunnat uppstå mer lättvindigt i åldershomogen undervisning. En vinst som de är eniga om är dock att åldersintegrering leder till ett mer förlåtande och hänsynsfullt klimat i klassen, de anser att de sociala vinsterna är stora vid åldersintegrering som undervisningsform. Ytterligare en slutsats jag kan dra är att åldersintegrerad undervisning är mer krävande än åldershomogen undervisning. Jag vill dock

påpeka att mer utförlig forskning krävs för att kunna göra en säker slutsats kring åldersintegreringens positiva eller negativa inverkan på idrottslärares undervisning.

4.3 *Förslag på fortsatt forskning*

Något som vore intressant är att göra en mer uttömmande studie med fler och ännu djupare intervjuer. Det skulle det vara intressant att se resultatet av en kvantitativ enkätundersökning, detta för att sedan kunna göra generaliseringar av idrottslärares inställning till och erfarenhet av åldersintegrering i idrottsundervisningen, samt kunna dra en säker slutsats. Det vore också intressant att göra en studie som visar elevernas inställning till och erfarenheter av åldersintegrerad undervisning, och då i synnerhet på grundskolans äldre elever eftersom tidigare forskning bara undersökt yngre elever i grundskolan. Man skulle också kunna undersöka åldersintegrering ur ett genusperspektiv, d v s finns skillnader i kvinnliga/manliga idrottslärares och flickors/pojkars attityd till åldersintegrering. Slutligen anser jag att det skulle kunna vara av nytta att jämföra betygsstatistik mellan klasser som har åldersintegrerad undervisning och åldershomogen undervisning. Detta för att kunna utröna om elever lättare når målen eller lättare får överbetyg i någon av undervisningsformerna.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

I författarens ägo

Bandupptagning

Intervju 24/5 2008 med Stina

Intervju 25/5 2008 med Peter

Intervju 26/5 2008 med Tomas

Intervju 27/5 2008 med Ylva

Intervju 28/5 2008 med Linda

Tryckta källor

Andreasson Sigbritt, "Idrottsundervisning i åldersintegrerade klasser", *Tidskrift i gymnastik och idrott* (1995:7)

Dahllöf Urban, *Skoldifferentiering och undervisningsförlopp: komparativa mål- och processanalyser* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1967)

Edlund A-C & Sundell Knut, *Åldersintegrerat eller åldersindelat?* (Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, FoU rapport 1999:9, 1999)

Eliasson Ingrid, "Åldersblandad undervisning – ett hot mot idrottsämnet", *Tidskrift i gymnastik och idrott* (1995:7)

Hedlund Eric, *Häftan för didaktiska studier 51: Åldersblandad undervisning i praktiken* (Stockholm: HLS förlag, 1995)

Lindblad Sverker, Linde Göran & Naeslund Lars, "Ramfaktorteori och praktiskt förnuft": *Pedagogisk forskning i Sverige 1999*, Årg 4 Nr 1

Luhmer Petra & Wällberg Suzanne, *Åldersintegrerade klasser i grundskolan, årskurs 1-6*, Examensarbete 5 p vid Idrottshögskolan på grundskolläraryrket, 73:2001 (Stockholm: Idrottshögskolan, 2001)

Lundgren Ulf P, *Frame factors and the teaching process: a contribution to curriculum theory and the theory on teaching*, (diss. Göteborg; Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1972)

Nandrup Ingrid & Renberg Karin, *Blanda och ge: En bok om åldersintegrerad undervisning*. (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1992)

Patel Runa & Davidsson Bo, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (Lund: Studentlitteratur, 2003)

Plan för lärande 2002-2006 (Östersund: Infobyran, 2002)

Sandqvist Karin, *Åldersintegrerad undervisning: En kunskapsöversikt* (Stockholm: HLS Förlag, 1994)

Skolverket, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94* (Stockholm: Fritzes, 2006)

Sundell Knut, *Är åldersblandade klasser bra för eleverna?* (Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, FoU rapport 2002:7, 2002)

Sundell Knut, *Åldersindelad eller åldersblandad?* (Lund: Studentlitteratur, 1995)

Theelin Annika Andrae, *Undervisning i åldersblandade grupper* (Stockholm, Allmänna förlaget, Skolöverstyrelsen, Rapport 91:32, 1991)

Vinterek Monika, *Åldersblandade klasser: Lärares föreställningar och elevers erfarenheter* (Lund: studentlitteratur, 2003)

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Frågeställningar:

- Vilka fördelar och nackdelar finns för idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Vilka begränsningar och möjligheter finns för idrottslärare med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning?
- Hur är förutsättningarna för idrottslärare att lyckas få till en god undervisning för samtliga elever om man jämför åldersintegrerad undervisning med åldershomogen undervisning?

VAD?

Vilka ämnesord har du sökt på?

Ämnesord	Synonymer
Åldersintegrering, Åldersintegrerad undervisning, Åldershomogen undervisning	Årskurslös undervisning, Åldersblandad undervisning,
<i>Multiage teaching</i>	

VARFÖR?

Varför har du valt just dessa ämnesord?

Dessa sökord valdes för att jag tycker att de på ett övergripande sätt täcker in det jag har för avsikt att undersöka. Jag sökte även på den engelska översättningen "multiage teaching", som jag fått tips om att det kallas i USA.

HUR?

Hur har du sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
Libris	Åldersintegrerad + undervisning	80	18
Artikelsök	Åldersintegrerad + undervisning	84	3

KOMMENTARER:

Först av allt började jag med att söka på sökmotorn google på internet, där fick jag en hel del träffar som hjälpte mig att få en första överblick. Det var mycket svårt att hitta något som handlade om åldersintegrerad idrottsundervisning, på artikelsök hittade jag dock två tidningsartiklar som behandlade ämnet. Det var däremot lätt att hitta litteratur om åldersintegrering i stort, här var Libris till stor hjälp. Jag provade att kombinera valda ämnesord med orden idrott och idrottsundervisning, dock utan resultat förutom nämnda tidningsartiklar.

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Vilka fördelar för dig som idrottslärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?
2. Vilka nackdelar för dig som idrottslärare finns med åldersintegrerad undervisning i jämförelse med åldershomogen undervisning i ämnet idrott och hälsa?
3. Skiljer sig ditt planeringsarbete om man jämför undervisningsformerna? Hur?
4. Anser du att någon av undervisningsformerna kräver mer ansträngning och skärpa under lektionstid för dig som idrottslärare? Varför?
5. Hur ser du på möjligheten att individanpassa undervisningen om du jämför undervisningsformerna?
6. Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att kunskaps- och färdighetsutveckla redan starka individer om du jämför undervisningsformerna?
7. Hur tycker du förutsättningarna är för dig som idrottslärare att få svaga elever att nå målen om du jämför undervisningsformerna?